

Zwijndrecht

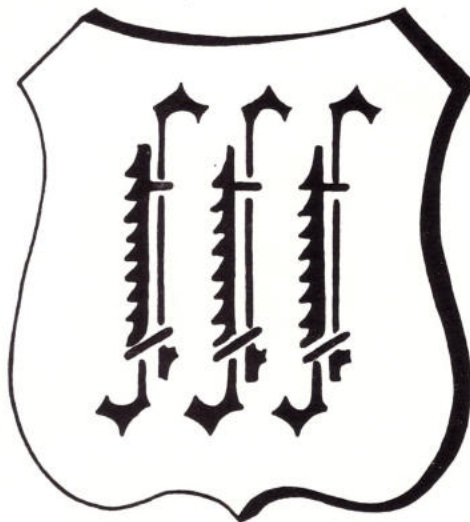
Meerdervoort



Heer Oudelands Ambacht



Zwijndrecht



Kijfhoek



Groote Lindt



Historische Vereniging
Zwijndrecht

Zwijndrecht

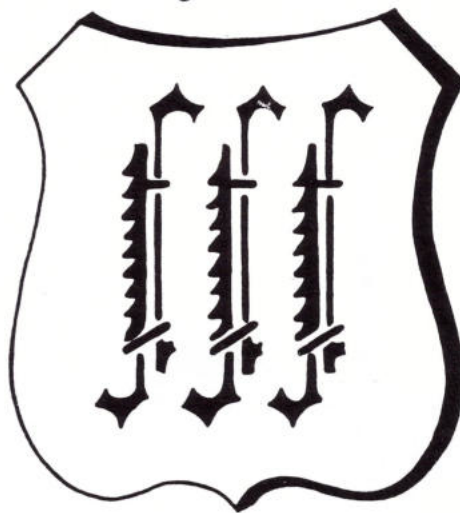
Meerdervoort



Heer Oudelands Ambacht



Zwijndrecht



Kijfhoek



Groote Lindt

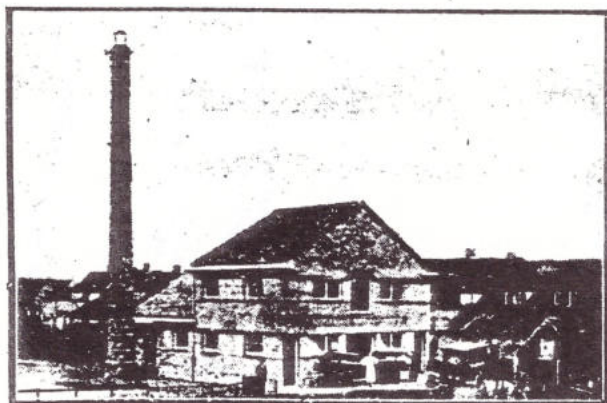


Historische Vereniging
Zwijndrecht

Jaargang 2 no. 1

mei-juni 1984

AFD.: BAKKERIJ - AFD.: KRUIDENIERSWAREN - AFD.: MANUFACTUREN



KRUIDENIERSZAAK

Waarborgt U kwaliteit en prijswaardigheid;
Verdeelt bovendien de winst aan **Leden en Verbruikers;**
Geeft uitkeering Moederfonds;
Geeft uitkeering Overlijdensfonds;
Geeft ieder jaar een Kinderfeest;
Keerde dit jaar circa **tien duizend gulden** aan leden en **verbruikers** uit.

Haar grootste beteekenis is echter de prijsregelende invloed, welke zij bij **Broodistributie** vooral aan den dag legt.

Wordt Lid van de Coöperatie „Vooruit" in uw welbegrepen eigen belang.

Vraagt inlichtingen omtrent het lidmaatschap :

Voor ZWIJNDRECHT . Ringdijk 171
„ HEERJANS DAM . Dorpstraat 6

HET BESTUUR.

Ten geleide.

Met genoegen presenteren wij hierbij het derde nummer van 'Svindrecht', het periodiek van de Historische Vereniging Zwijndrecht. Ook dit keer zijn artikelen opgenomen van verschillende aard zodat wij hopen dat velen leesplezier mogen beleven aan deze uitgave.

Bijna traditiegetrouw mochten wij een bijdrage ontvangen van Mevr. A. van Dam- De Klerk. Dit maal handelt het om de bewoners van de voormalige villa Aurora, zeker de wat oudere Zwijndrechtenaren zullen de vroegere sfeer van onze gemeente in dit verhaal terugvinden.

Ter illustratie zijn in dit nummer enkele oude advertenties afgedrukt. De lezer zal begrijpen dat het hierbij niet de bedoeling is om reclame binnen het tijdschrift te halen, immers het betreft thans niet meer bestaande bedrijven

Vanzelfsprekend kan een tijdschrift als dit niet alleen gevuld worden door leden van de redactie. Wij zijn dan ook blij met de ontvangen bijdragen en inmiddels toegezegde kopij. Gaarne willen wij leden van de vereniging en lezers aansporen om hun kennis en wetenswaardigheden betreffende de historie van Zwijndrecht op schrift te stellen en aan de redactie te doen toekomen.

De Langeweg, eens deel van de Zuidelijke Romeinse Heerweg?

Volgens zeggen zou de Langeweg, overgaand in de Rotterdamse weg en eindigend op het Veerplein eens deel hebben uitgemaakt van de Zuidelijke Romeinse Heerweg en dus behoren tot het omvangrijke wegensstelsel dat door de toenmalige machthebbers in de jaren 100 v. Chr. tot 225 n. Chr. is aangelegd. Doel van dit wegennet was vanzelfsprekend allereerst het verschaffen van goede aan- en afvoerwegen voor de legers, maar ook werd het intensief gebruikt voor handelsdoeleinden.

De Zuidelijke Weg verbond Noviomagum (Nijmegen) met Lugdunum, een plaats waarvan de preciese ligging niet bekend is. Volgens sommigen zou Leiden op deze plaats liggen, volgens anderen zou het een thans onder de duinen verdwenen plaats ter hoogte van Wassenaar geweest zijn en weer anderen zijn van mening dat de plaats in het Westland gelegen moet hebben.

Vast staat dat de weg liep over Kralingen (zo oud als de weg naar Kralingen) en over Vlaardingen, over het verdere tracé bestaat onduidelijkheid.

Een mogelijkheid is inderdaad dat de Langeweg tot de route behoord heeft maar ook bestaat de opvatting dat de Zuidelijke Weg door de Alblasserwaard liep.

Bekend is dat de Langeweg in 1331 bij de herbedijking en indeling van de ambachtsheerlijkheden als grens ging fungeren en dat de weg in ieder geval vanaf dat tijdstip bestaat. Daarvoor bestond de weg waarschijnlijk in de vorm van een wal, lopend door een gebied dat regelmatig door het water werd overspoeld. Verder teruggaan in het verleden in een omgeving die geografisch zo sterk veranderd is kan slechts speculaties opleveren. Daarom hier niet "het ware verhaal", maar een aantal achtergronden die de lezer wellicht zullen interesseren.

Bij de discussie over de historie van de Langeweg moeten de toenmalige geografische omstandigheden in beschouwing worden genomen. We zien dan dat het kaartbeeld gedurende de afgelopen 2000 jaar aanzienlijk is gewijzigd,

met name in het gebied waar de grote rivieren stromen zijn grote veranderingen opgetreden.



vermoedelijke situatie rond het begin van de jaartelling

Uit het zuidoosten komt de Maas via een bedding die dwars door de huidige Biesbosch, en door de Hoeksewaard van oost naar west loopt. Een deel hiervan is in de vorm van de Binnenmaas nog in de Hoeksewaard aanwezig. De tweede grote rivier, de Waal, stroomt tot Dordrecht tot op de plaats waar de tegenwoordige Merwede stroomt en buigt daar naar het noorden (De Noord) tot Oostendam, waar de rivier zijn loop vervolgt tussen de Zwijndrechtse Waard en het eiland IJsselmonde in de richting Heerjansdam. Dit deel van de rivier is als de Binnenwaal (Waaltje) tussen Hendrik Ido Ambacht, Rijsoord en Heerjansdam blijven bestaan. Onbekend is of het deel van de Oude Maas dat thans Zwijndrecht en Dordrecht scheidt als rivier bestond. Was dit het geval, dan zal het zeker geen belangrijke stroom geweest zijn, zodat de conclusie getrokken mag worden dat het huidig Eiland van Dordrecht (in kleinere vorm) in die tijd min of meer verbonden was met de Zwijndrechtse Waard.

Waarschijnlijk bestond een globale scheiding tussen deze gebieden in de vorm van een moerasachtig gebied waarop het getij invloed had.

Als de Zuidelijke Heerweg inderdaad over Barendrecht-Zwijndrecht liep moet de weg ook over het huidige Eiland van Dordrecht hebben gelopen. Volgens Jhr. Dr. H.J.L.Th. van Rheineck Leyssius die o.a. in 1940 over dit onderwerp een uitvoerig artikel publiceert in het Rotterdams Jaarboekje is dit inderdaad het geval. Van Rheineck Leyssius heeft een uitvoerige studie verricht naar het Maasmondgebied in de Romeinse tijd en heeft bovendien, naar zijn mening, de noodzakelijke aansluiting op de weg aan Dordrechtse zijde aangetoond.

Op grond van het feit dat de naar Maasdam stromende Maas eens de noordgrens vormde van de Nassause bezittingen in Zuid-Holland is in het begin van de 16-e eeuw door de toenmalige landbestuurders een uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de situatie van de rivierenloop voor het jaar 1421. De resultaten van dit onderzoek zijn neergelegd in een lijvig proces-verbaal uit het jaar 1521. Dit proces-verhaal bevat uiteraard allerlei gegevens over de Maas, maar ook talrijke andere mededelingen die op de streek betrekking hebben. Een deel van deze mededelingen betreft een lange rechte weg, gelegen op het huidige Eiland van Dordrecht, die liep tussen Maas en merwede, en die al voor de St. Elisabethsvloed met de naam "Grave" werd aangeduid. Bovengenoemde Van Rheineck Leyssius heeft uit de verschillende opmerkingen het verloop van deze weg gereconstrueerd en heeft geconstateerd dat de weg precies aansluit op de Langeweg zoals die eindigt op het Veerplein. De weg zou lopen over Dubbeldam naar Kop van het Land en zo verder gaan naar Nijmegen. In het artikel wordt aangetoond dat een deel van de weg al bestond in het jaar 1101. Uit het feit dat het tracé dwars door de huidige bebouwing van Dordrecht loopt concludeert Van Rheineck Leyssius dat de weg ouder moet zijn dan deze stad.

Hij verwijst in zijn verhaal naar de zogenaamde Peutinger landkaart, een plattegrond van het Romeins wegstelsel met de namen van aan deze heerbanen gelegen plaatsen. De

Nijmegen

Vlaardingen

Giessendam?

32

7



Peutingerkaart: Gallië en het gebied van Rijn en Maas in ons land

kaart zou in de jaren 146-211 op last van keizer Lucius Severus zijn gemaakt. Van de kaart is slechts een kopie bekend, die berust in de Nationale Bibliotheek in Wenen.

De afstanden van de door Van Rheineck Leyssius gevonden route blijken overeen te komen met de bij de peutingerkaart behorende afstandentabel.

Een geheel andere mening heeft Mr. L.A. Langeveld die in een in 1920 verschenen boekje dat handelt over de Romeinse land- en waterwegen bijzondere aandacht schenkt aan de vindplaats Giessendam in de Alblasserwaard.

Op grond van verschillende overwegingen komt hij tot de conclusie dat de Zuidelijke Heerweg door de Alblasserwaard gelopen moet hebben. Het huis Giessenburg, gelegen aan het riviértje de Giessen en de latere bakermat van het geslacht Brederode, zou naar zijn overtuiging moeten worden geïdentificeerd met het op de Peutingerkaart voorkomende Caspinginum.

Van Rheineck Leyssius daarentegen meent dat Caspingunum het voormalige Heesbeen is geweest, een plaats die ten noorden van de Maas lag. De onderzoekers zijn het hier dus niet met elkaar eens. De vele vondsten in de Alblasserwaard wijzen er in ieder geval wel op dat het gebied onder Romeins bestuur gestaan heeft.

Zoals aan het begin van deze bijdrage werd vermeld: "het ware verhaal" komt er niet uit. Hierbij komt dat de weinige literatuur die beschikbaar is elkaar op verschillende plaatsen flink tegensprekt. Steekhoudende bewijzen voor de verschillende theorieën zijn niet te leveren en al met al mag men rijdend op de Langeweg dus niet met zekerheid stellen in de voetsporen der Romeinen te treden.

A.C. de Ridder.

april 1984

Villa Aurora en enkele van haar bewoners.

Teunis van Noort, een niet meer piepjonge tuinderszoon, trouwde in 1892 met Marigje Koppe. Kort nadien liet hij op de Ringdijk, even voor de Spoorstoep, een mooi, riant en luxe huis zetten. Boven in de voorgevel stond de door hem bedachte naam: "Villa Aurora", hetgeen morgenrood of dageraad betekent. Hoe kwam een tuinder aan het kapitaal om zo'n huis te laten zetten? Dat had een voorgeschiedenis luister: Een zekere Jacob van Sandelingen, hij leefde van 1828 tot 1891, was een welgesteld man en door zijn betrokkenheid bij de bouw van de nieuwe spoorbrug over de Oude Maas (voltooid in 1872) was zijn financieel welzijn nog meer toegenomen. Hij bewoonde in de Groote Lindt aan de Onderdijkse Rijweg een mooi groot witgepleisterd huis. Toch zinde hij op wat anders. Evenals Teunis van Noort dat later zou doen, liet ook hij een groot huis bouwen aan de Ringdijk. Op het dicht bij de brug gelegen huis liet hij de naam "Meerdervoort" aanbrengen. Zijn moeder die bij hem inwoonde bestierde het huishouden. Na haar overlijden in 1883 nam hij een huishoudster aan: Marigje Koppe. Hij had aan haar een goede en zorgzame hulp. Zoals gezegd: de heer Van Sandelingen was een rijk man. Hij leefde er goed van en dronk daarbij regelmatig wat geestrijk vocht. Licht of zwaar beneveld kwam hij 's-avonds laat of in de nacht thuis. Marigje zorgde dan heel discreet dat haar mijnheer daar terecht kwam waar hij in die omstandigheden het best kon wezen: op bed.

Naast zorgen over haar broodheer had Marigje ook zorgen over zichzelf. Hoewel zij vermoedde dat mijnheer Van Sandelingen haar goede zorgen waardeerde liet hij daar niets van blijken. Als mijnheer eens wat overkwam hoe moest het dan met haar? Zo jong was ze niet meer en ten huwelijk werd ze niet meer gevraagd. Als ze in die geest iets tegen mijnheer zei wuifde hij haar bezwaren weg, en ging verder nergens op in.

Op 30 maart 1891 overleed de heer Van Sandelingen. Na de opening van het testament bleek dat hij zijn hele vermogen aan Marigje vermaakt had. Zij erfde het voor die tijd zeer grote bedrag van f. 800.000. In een klap was ze rijk en tevens een begerenswaardige partij voor vele jonge en ook oudere mannen. Ze koos voor Teunis van Noort, een

degelijke niet meer zo jonge man van 37 jaar oud. Zijn vader Jilles was wat men toen noemde "een stevige burger" en zat er dus warmpje bij. Teunis liet zich gelden op zowel kerkelijk als maatschappelijk terrein, er was niets op hem aan te merken. Integendeel: Marigje vond dat ze het niet beter kon doen. In 1892 trouwde het paar en kort daarna liet Teun villa Aurora bouwen, voor die tijd een sierlijk en luxe huis. Een brede marmeren gang scheidde het huis in tweeën. Er achter was een serre aangebouwd met nog een mooi terras waar het op zomerse dagen heerlijk zitten was. Men keek uit op een welverzorgde tuin, die werd bewerkt door twee tuinknechten. Daarachter had men een prachtig uitzicht op de rivier. Traag zeilende schepen boeiden het oog. Op de bovenverdieping waren fraaie dakkapellen aangebracht, aan de voorzijde gesierd door spitse torentjes. In de winter, centrale verwarming was er vanzelf niet, stond er in de momumentale gang een heerlijk brandende kachel. Waren de bezoekers binnen gelaten door de brede met smeedijzer versierde deur, eerst in de ruime vestibule, daarna in de gang, dan ontving hen de warmte. In de keuken, achter aan de linkerzijde van de gang stond het grote fornuis waarop elke dag het eten bereid werd. Het was het domein van de twee dienstboden die het echtpaar van Noort tot hun beschikking had. Teunis ouders en zijn negen jaar jongere zuster kwamen vaak op bezoek. Zij maakten dan de wandeling vanaf hun huis dat onder aan de Langeweg-stoep stond (op de hoek van de Onderdijk, nu kantoor Pullman) naar de villa van hun zoon en schoondochter. Vader Jilles in lange geklede jas, grote zwarte hoed op het hoofd, stok in de hand, bij goed weer op zijn trijpen pantoffels, de lange pijp voorzichtig in zijn binnenzak gestoken. Moeder Dingena zette een schone witte muts op, nam haar redicuul waarin ze haar snuifdoosje bergde en het onmisbare breiwerk. Dochter Hesje was wat moderner, haar hoogopgemaakte haar verdroeg geen mutsje. Zij ging gekleed in een tot op de grond hangende rok met daarop een blouse met boord waarin kleine baleintjes, aan de voeten droeg zij knooplaarsjes. Zo ging de familie op stap. Kwam er 's-avonds onverwachts een regenbui dan werd een boodschap gestuurd naar stalhouderij De Leur, (later Pieterman) en werd de familie per koetsje weer naar huis gebracht. In 1903 overleed Marigje en werd Teunis weduwnaar. Zijn zuster Hesje kwam



Villa Aurora in volle glorie.

toen bij hem het huishouden besturen. Zij was toen niet ver meer van de veertig jaar maar hield van jeugd en vrolijkheid. Was haar broer Teunis van huis, dan vroeg ze de dochters van haar neef Teunis, die dicht bij haar op de dijk een kruidenierszaak annex slijterij had. Het werd dan een vrolijke boel. Hesje haalde haar trekharmonika te voorschijnen en er werd gespeeld en gedanst en gezongen. Teunis zelf vereenzaamde wel wat. Vaak ging hij naar Amsterdam naar zijn tante, een zuster van zijn moeder: Barbara de Klerk, de weduwe van Willem Diepraam, die heel huiselijk tante Betje werd genoemd. Zij raade hem aan weer te gaan trouwen en vestigde zijn aandacht daartoe op haar gezelschapsjuffrouw Everdina Zeh. Het bleek een goed advies te zijn en na enkele maanden vroeg Teunis Dina ten huwelijk. Zij stemde toe en na enige tijd werd het huwelijk gesloten. Het was een zeer harmonieus huwelijk dat echter niet lang heeft mogen duren. Al na enkele jaren kwam het levenseinde van Teunis van Noort.

Zijn weduwe bleef niet lang meer in Zwijndrecht maar vertrok naar Leiden waar zij haar verdere leven doorbracht. In 1950 is zij daar overleden, maar wel in Zwijndrecht begraven. Wie de moeite wil nemen om nog eens naar de oude begaafplaats te gaan zal daar op een grafsteen vermeld zien de namen van Teunis van Noort en zijn beide echtgenoten. Villa Aurora werd verkocht. De nieuwe eigenaar was de voor de meeste oude Zwijndrechtenaren welbekende heer Pleun Los, mede-eigenaar van de inmakerij Gebr. Los. Vele tuinders hebben daar hun doorgedraaide groenten gebracht die daardoor toch nog een nuttige bestemming kregen. De heer Los was een martiale figuur, zijn houding herinnerde aan die van de Duitse keizer. Na zijn overlijden in 1954 bleef zijn weduwe in het grote huis wonen en nam verschillende kamerbewoners. Na een korte ziekte overleed in 1967 ook mevr. Los. Door de jaren heen was veel van de schoonheid en glorie van de villa verloren gegaan. Het ging bergafwaarts. Na 1967 hebben er nog verschillende gezinnen gewoond. Ook was er nog een puddingfabriek in ondergebracht. Ten laatste hebben er verschillende jongelui hun intrek genomen. Zij brachten bepaalde muziek ten gehore die tot ver buiten de muren van de villa te horen was. Met schreeuwende kleuren werd het huis beschilderd. Wat een afgang. De slopershamer maakte tenslotte een einde aan het treurig verval en de deplorabele toestand van deze eens zo fraaie woning. Villa Aurora, eens de trots van Teunis van Noort. Wie nu naar de Ringdijk gaat vindt er alleen nog een grasveld met veel opschietend onkruid en daartussen wat puin. Villa Aurora, men kent zelfs haar standplaats niet meer.

A. van Dam- De Klerk

april 1984

--0--

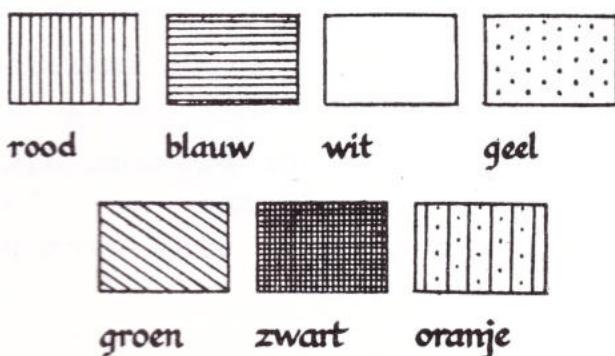
"Wij Willem, grave van Henegouwen, van Holland, van Zeeland ende heer van Vriesland, Allen onsen lieven ende ghetrouwen luden van onser Graefschap van Hollandt ende van Zeelandt, saluyt en onse goede gonste.

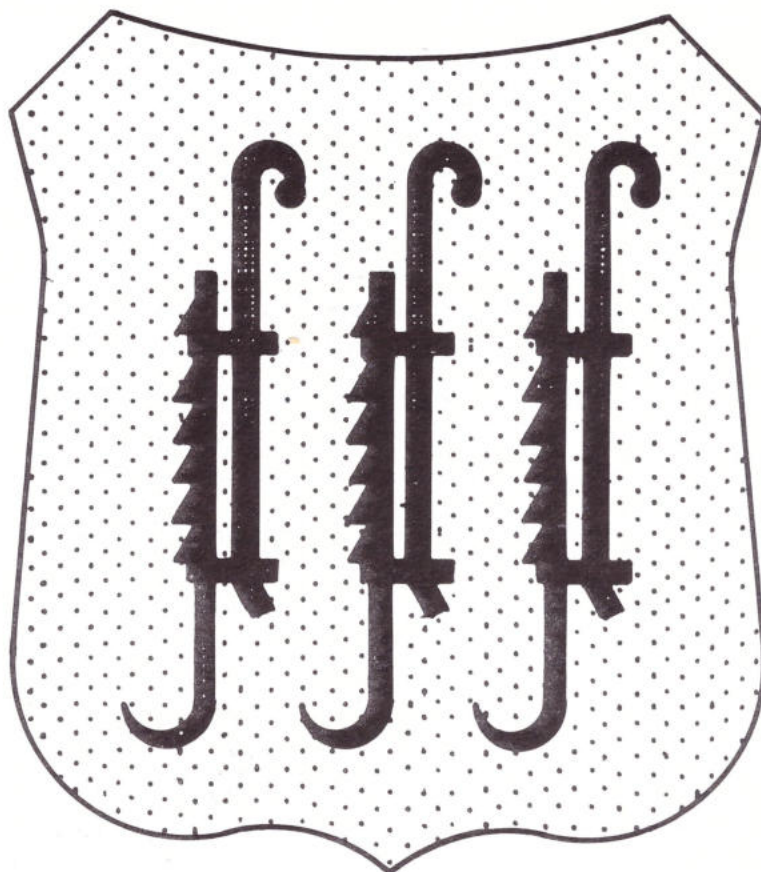
Wij doen u allen weten, dat wij met onse gemeenen Rade overeengedragen zijn, Swindrecht uyt te geven te dycken te Zeeuschen rechte in maniere, als hier na volghet".

Zo begint de oorkonde uit 1331 waarin de herbedijking van de Zwijsrechtse Waard wordt geregeld. Hij die minimaal 1/16 deel van de kosten voor zijn rekening nam mocht zich ambachtsheer van de waard noemen. De ongeveer 2700 morgen land die de waard zou beslaan mocht volledig onder de financiers verdeeld worden, waarbij echter een ieder gelijk in goede en slechte grond moest delen. Op deze wijze ontstonden in de waard de verschillende ambachten waaruit kerkdorpen voortkwamen welke op hun beurt later in gemeenten opgingen. De verschillende ambachtsgebieden zijn in bijgaande kaart opgenomen (zie pagina 16).

Nog steeds hebben de namen van de oude ambachtsgebieden betekenis en worden zij door velen herkend. In enkele artikelen willen wij de wapens van de verschillende heerlijkheden toelichten en bovendien, voor zover beschikbaar, het schetsje en gedichtje afdrukken zoals dat door Van Ollefen en Bakker werd opgenomen in hun "Nederlandse Stad- en Dorp- Beschrijver".

Bij de wapens zal de onderstaande kleurkodering worden toegepast:





Grenzen: Het grondgebied der gemeente Zwijndrecht grenst ten noorden aan Hendrik-Ido-Ambacht, ten oosten aan de Merwede, ten zuiden aan Meerdervoort en Groote Lindt en ten Westen aan den Devel.

Wapen: Het wapen van Zwijndrecht bestaat uit drie zwarte heugels op een gouden schild. Naar verluidt zouden deze heugels betrekking hebben op de vlas-verbouw die in deze streek veelvuldig plaats vond.



Dit tafereel, het welk ons 't bloejend ZWIJNDRECHT toont,
 Een dorp, vaak van den ramp, die andren trof, verschoond.
 Herinnert ons Gods gunst, die wij in't zout ontvingen,
 Hier. Hoofd zaak van't bestaan der meeste dorpelingen;
 Terwijl een vruchtbre grond, den arbeid ruim betaalt,
 En onbedorven smaak op keurlijk moes onthaalt.

In 1930 verscheen van de hand van G. Los Gz. het boekwerkje "Zwijndrecht en zijn geschiedenis". Het is een plezierig leesbaar boek dat niet alleen ingaat op de vroege historie van onze gemeente maar ook een duidelijk beeld schetst van het meer recente verleden. De redactie is verheugd met de toestemming om in dit tijdschrift delen van het boekje af te drukken. In deze aflevering is het hoofdstuk over de zoutziederijen onverkort overgenomen. De foto en oude advertentie zijn door de redactie toegevoegd.

DE ZOUTZIEDERIJEN.

In 1632 waren er in de heerlijkheid van Hendrik Ido Ambacht (de tweede zoon van Zeger van Kijfhoek) had die heerlijkheid in 1386) 71 huizen met 22 pannen van zoutziederijen. „Zout is beter dan goud” was het spreekwoord.

In 1732 waren er 131 huizen en eenige zoutkeeten met 43 pannen om het zout te zuiveren en te „zieden” of koken.

In het archief van de Zwijndrechtsche Waard zijn nog stukken betrekkelijk de benadering van de eigenaars van een papiermolen te Zwijndrecht, ingevolge het plaatsen van een nieuwe zoutkeet door hun buurman en de daaruit voortvloeiende geschillen tusschen papiermolen en zoutkeet 1590-1594 (wat een historie hebben de zoutkeeten, nietwaar?)

Het volgerland Schildmanskinderen is in 1833 veranderd en bij Zwijndrecht gebracht, en wij spreken dus over Zwijndrecht, dat in het Westen de West en in het Oosten de Oostkeeten had.

Vele mensen hadden daar werk, zoowel mannen als vrouwen, deze werkten dikwijls zoo sterk mee, dat zij vele mannen daarmede beschaamden. Zij droegen, zoo schrijft men, zakken van 200 ponden zwaar en voeren met schuiten zoo sterk en druk, dat de mannen ze niet konden overtreffen,¹⁾ de vrouwen droegen een bruine broek en liepen blootvoets, wat altijd en vooral bij den vreemdeling de aandacht trok.

En voeg nu bij die drukte van bereiden en vervoeren van zout, nog den drukken aanvoer met scheepsladingen grondstoffen, vooral klipzout, en dan de turf voor brandstof, dan

1). Van Ollefen, pag. 9, Zwijndrecht.

kunnen wij ons eenigszins indenken, wat groote bedrijvigheid en nijverheid door de zoutkeeten of zoutziederijen daar is geweest.

Ook had men het panneboeten, waar wij direct op terug komen. Men had hier den aanvoer van zout water, hetwelk uit de schepen moest worden gepompt tot de waterschepen leeg waren; ook werden hier vele ambtenaren gevonden, die moesten letten op het smokkelen van zout en pek; de Kapersbuurt en het Sluikveer hebben daar hunne namen aan ontleend, evenals het Pekelsloepje. Men vond ook een commissiehuysje op den Langeweg, op de plaats, waar nu de heer Pieter van Noort woont, voorts één aan de Oostkeet en één verbonden aan de Westkeet, terwijl des nachts den klepperman de zorg over Zwijndrecht met zijn zoutziederijen was opgedragen.

De voorlaatste klepperman of nachtwacht was Jan Buloo, de laatste was David Schuller. Deze deed elken nacht zijn ronde en men hoorde aan zijn „tien tien heit de klok, tien ure” of elf of twaalf, waar hij was en hoe laat het was; ook met Oude- of Nieuwjaarsnacht zong hij op rijm zijn wenschen aan de burgers van Zwijndrecht en was dan meestal omringd van vele dorpsbewoners. Ook stond daar een houten huisje waarin de wapens stonden en attributen, noodig voor de beveiliging der Waard en hare dijken; dit stond boven aan de Molensteeg, thans Lindelaan.

Vergun mij nog even mede te deelen, dat de zoutzieders zeer geziene en voorname dorpsbewoners waren. Zij hadden soms eigen equipage, gingen veel schieten, zelfs de latere heeren als Pieter van Epenhuijzen, wonende op den Konijnenberg en Cornelis de Bondt, wonende aan den Langeweg, hadden een jachtkamer in het huis dat zij bewoonden.

Ook vond men die op de Ermitagé, dat volgens Gallos Fransch-woordenboek (uitgave Wolters, Groningen) buitentje, afgelegen plaats, Kluizenaarswoning beteekent.

In de Kerk hadden de zoutzieders een eigen bank.

Helaas Zwijndrecht bezit maar een zoutkeet meer. Twaalf hebben er hier gestaan, 7 in het Oosten en 5 in het Westen; zij het den heer Van der Minne (zoon van den geëerden en populairen Rijksontvanger Van der Minne, van Zwijndrecht overgeplaatst naar Deventer) vergund, als leider der N.V. Zoutziederij „Nooit gedacht”, dat zij mag blijven en bloeien en tot grooten zegen en welvaart van Zwijndrecht zij, tot in lengte van dagen.

ROTTERDAMSCH E ZOUTZIEDERIJ

voorheen KOLFF & VIS

Afdeeling **ZWIJNDRECHT** voorh. J. DE BONDT

ZWIJNDRECHT.

GERAFFINEERD ZOUT

VOOR ALLE DOELEINDEN.

KEUKENZOUT, BOTERZOUT,

SLACHTZOUT, KAASZOUT.

LANDBOUWZOUT.



zoutketen aan de Ringdijk te Zwijndrecht

Een opnieuw ontdekte verhandeling over het voormalige
slot Develstein.
(vervolg)

In 1894 publiceerte G.D.J. schotel zijn uitvoerige verhandeling over Develstein. In vorige afleveringen van dit tijdschrift zijn fragmenten afgedrukt uit dit boekwerk waarbij resp. aandacht geschonken is aan de globale geschiedenis van het kasteeltje en de inwendige inrichting. Dit maal, in de luisterrijke bewoordingen van de vorige eeuw, een beschrijving van de familie die Develstein tot bloei bracht zodat het een cultureel centrum van de wijde omgeving werd.

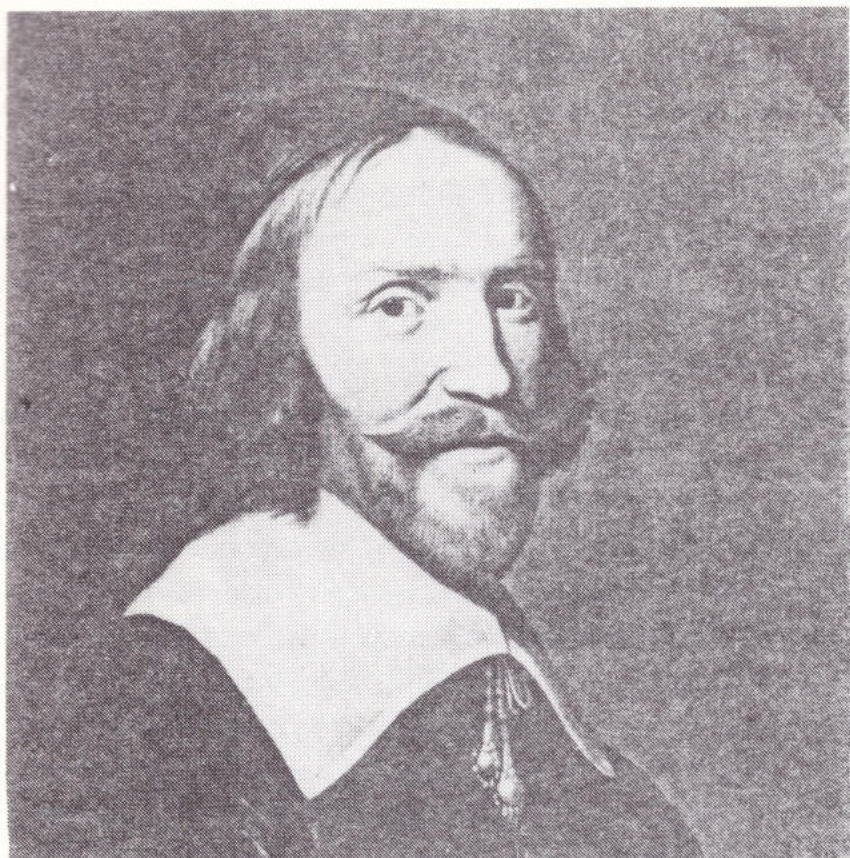
Willem van Beveren, geboren den 4. December 1556, zoon van den, in de geschiedenis van Dordrecht's verlossing uit de Spaanse slavernij (1572), zoo vermaarden Cornelis van Beveren en Malia van der Valck, was een der uitstekendste mannen van zijn tijd. Reeds in zijne jeugd, stelde hij meermalen lijf en goed voor de goede zaak, die hij, gelijk zijn vader, was toegedaan, in de waagschaal, en in rijpere jaren bleef hij een ijverig handhaver der vrijheid, en wederstond, (volgens getuigenis van een zijner nakomelingen), "al wat naer Spanje riekte".

Na zich op de groote school zijner vaderstad, onder Adolphus Nolthenius, in de Latijnsche taal geoefend te hebben, bezocht hij Vlaanderen, Frankrijk en Italie, waar hij zich, vooral onder de geleerden, vele vrienden verwierf. Te Dordrecht teruggekeerd, werd hij in 1584 tot raad en rentmeester van Zuid-Holland aangesteld, en al lengskens tot de eerste waardigheden in zijne geboortestad, en de gewigtigste ambten in den staat bevorderd. Vijfmaal verkoos de stad Dordrecht hem tot haren burgemeester, nadat hij haar als veertig, raad en schepen, getrouwelijk gediend had. Vier en veertig jaren was hij lid van de vergadering der Staten, en toen hij overleed de oudste regent van den lande, aan hetwelk hij, gelijk ook aan zijne geboortestad, belangrijke diensten heeft bewezen. Als gecommitteerde te velde deelde hij in de gevaren van vele veldtogten, belegeringen en gevechten: ook was hij bij den begonnen vredehandel in 1607, en later bij

het sluiten van het twaalfjarig bestand tegenwoordig. In alle omstandigheden zijnes werkzaam en nuttigen levens was hij gelijkmoedig en kalm. Zijne braafheid, rondborstigheid en opregte vaderlandsliefde verwierven hem de achting zijner weldenkende landgenooten en de vriendschap van Prins Maurits, die hem soms schriftelijk over belangrijke staatsaangelegenheden raadpleegde, en in het jaar 1618 aan het hoofd der Regering liet. Balen vermeldt, dat Van Beveren, "niet willende het aanstaande spijt voor zijn oogen zien", te huis bleef, toen Maurits in de stad was gekomen om den magistraat te veranderen. De prins, die Van Beveren hoogachtte, en geen plan had om hem van het bestuur te verwijderen, liet hen des avonds bij zich noodigen, sprak hem vriendelijk aan, en vereerde hem met een treffelijk boekgeschenk. Hij was de vraagbaak van velen, die het belang des Vaderlands ter harte namen; bekleedde zijne hooge ambten, zoo als een goed huisvader zijne eigene zaken behartigt, zonder baatzucht, en zonder bijoormerken.

Het gemakkelijke Develstein was zijne lust- en rustplaats; daar verpoosde hij zich, gelijk Cats op Zorgvliet, Huygens op Hofwijck, Westerbaen op Ockenburgh en Van Someren op Groepstein, in den schoot zijns talrijken gezins, van vermoeijende stads- en staatszorgen; daar noodigde hij zijne vrienden en begaafde stadgenooten, die het deftige slot in een ander Muiden herschiepen, waar eene Cornelia Blanckenburgh, "uytmuntende in de musyck en seer meesterlyck d'instrumenten bespeelende", de geestige Maria de Witt, de schrandere Anna van Blockland, de kunstrijke Catharina en Wilhelmina Oems en andere beroemde vrouwen van dien tijd, het gemis eener Tesselschade en Anna Reomers, min of meer, konden vergoeden. Het is niet onwaarschijnlijk, dat ook de vermaarde Albert Cuyp nu en dan op dit kasteel vertoefd heeft, zoo al niet om, volgens de zeden van die dagen, de dochters van Van Beveren in de schilderkunst te onderwijzen, tenminste om de schoone natuur, zoo als zij zich daar vertoonde, op het paneel uittedrukken.

Van Beveren overleed den 18. Junij 1631, in den hoogen ouderdom van 85 jaren. Zijn vriend en bloedverwant, Cornelis van Someren, hield, bij die gelegenheid, eene lijkrede, die door de drukpers voor het nageslacht is bewaard gebleven, en Caspar Barlaeus vereerde de nagedach-



Cornelis
van Beveren

(1591-1663)

tenis van den grijzen staatsman met een deftig lijkvers, dat Cornelis van Beveren op het graf van zijn vader deed plaatsen, en tot nu toe door den tijd gespaard werd. Zijne weduwe, Emerentia van der Eynde, eene achtingswaardige vrouw, die hem negen kinderen, twee zonen en zeven dochters geschonken had, overleefde hem slechts een jaar en rust aan zijne zijde, in de familie kapel in de Augustynen kerk te Dordrecht.

De oudste harer zoonen was de, in s'lands geschiedenis met lof vermelde Cornelis van Beveren, heer van Strevelshoek, West-Ysselmonde en de Lindt, dijkgraaf van Hendrikiden-ambacht, in 1591 te Dordrecht geboren; "een man met eenen inborst, gezoogd met den room der zinnelijkste reden, en een vernuft doorzult in het merg der heusche konsten en achtbaarsten wetenschappen".

Na het onderwijs van Gerardus Johannesz Vossius, op de Latijnsche school zijner geboortestad genooten, de Leidsche en andere Hoogeschoolen bezocht, Frankrijk, Duitschland en Zwitserland doorkruist, en te Orleans de doctorale waardigheid verkregen te hebben, zette hij zich te

Dordrecht neder, en volgde zijn vader als rentmeester generaal van Zuid-Holland op. Achtereenvolgens bekleedde hij, met uitstekenden lof, vele gewigtige ambten in den staat, die hulde aan zijne verdiensten deed, door hem, benevens Oetgens van Waveren en Gosewyn Schaffer, in 1631, tot buitengewoon gezant bij de kroonen van Denemarken en Noorwegen en bij de stad Hamburg te benoemen, en in 1636 naar Engeland te zenden, om s'konings gunst te herwinnen, een nieuw verbond met hem te sluiten en over de haringvisserij te handelen. Na den dood van Willem den tweeden, werd hij met Hieronymus van Beveringh naar Utrecht afgezonden, om wegens Holland dat gewest te noodigen, tot het bijwonen, der plechtige vergadering van het jaar 1651, welke sedert onder den naam "groote vergadering" in s'lands geschiedboeken bekend staat. Ook uitheemsche Vorsten bewezen hem eer. De koning van Engeland, Karel II, wien hij in 1660, te Breda met zijne herstelling op den voorvaderlijken troon, in naam der staten, geluk wenschte, en eenige dagen later te Moerdijk, met den heer van Beverweert plechtig ontving, schonk hem een gouden keten. Lodewyk XIII, koning van Frankrijk gaf hem de Ridderorde van St. Michiel en verhief hem en zijne nakomelingen tot den adelstand; eene eere, die ook zijn kleinzoon Cornelis Pompe van Meerdervoort, te beurt is gevallen.

Dordrecht schatte hem hoog, committeerde hem verscheidene malen in de vergadering der staten; bood hem tienmaal de burgemeesterlijke waardigheid aan, raadpleegde hem bij de gewigstigste aangelegenheden, en nam zeldzaam een belangrijk besluit, ten zij het zijne goedkeuring wegdroeg.

1984. In de loop van dit jaar zal de gemeente een stuk nieuwbouw aan het raadhuis rijker zijn. Raadhuis of gemeentehuis? In Zwijndrecht sprak men altijd over raadhuis, nu zegt men gemeentehuis.

Voor 1861 was er geen raadhuis. Men vergaderde in de herberg die stond op de hoek van het Veerplein en de Ringdijk, daar waar nu de winkelgalerij is. Ook de secretarie was in deze herberg gevestigd.

In 1861 werd besloten om een pand aan het Veerplein, toen het centrum van Zwijndrecht, aan te kopen. Uit de door burgemeester Anthonij Stoop Johannes Adrsz. gehouden rede blijkt dat de financiering voor het grootste deel uit de opbrengsten van plaatselijke belastingen op gedistilleerd had plaats gevonden. Na 50 jaar werd het pand te klein en was uitbreiding noodzakelijk. De gemeente besloot tot aankoop van een stuk grond waarop de stalling van de eerder genoemde herberg was gevestigd. Na de verbouwing was de beschikbare ruimte verdubbeld.

In 1932 deed de gelegenheid zich voor het pand en belendende percelen, dat inmiddels al weer te klein werd, goed te verkopen. Welliswaar was er als gevolg van deze verkoop tijdelijk geen raadhuis, echter tot het in gebruik nemen van een nieuwe raadhuis kon Villa Catharina tijdelijk als onderkomen dienen.

Het huidige gemeentehuis werd op 24 maart 1933 in gebruik genomen. Het is een ontwerp van het architectenbureau Granpre Moliere, Verhagen & Kok te Rotterdam. Toendertijd was het een produkt van moderne kunstopvatting, hetgeen zich vooral uitte door de bouwwerken een stempel van monumentaliteit op te drukken. Zoals men nu nog kan zien is dit gelukt, het is een imposant gebouw, een groot verschil met wat er was. Bij de opening van het gebouw werd het ervoor gelegen plein raadhuisplein genoemd. Tegelijk werd een nieuw postkantoor en politiebureau in gebruik genomen. Het postkantoor had zijn ingang aan de Burgemeester de Bruinelaan. Het politiebureau was in de laagbouw naast het raadhuis gehuisvest.



Villa Catharina.

In de zestiger jaren blijkt dat het gemeentehuis weer te klein wordt. De groei van de gemeente en het te klein behuisd zijn van PTT en politie nopen de gemeente opnieuw tot nieuwbouw en verbouw. Er wordt een geheel nieuw postkantoor en politiebureau gebouwd. Het politiebureau in de nabije omgeving van het raadhuis, het postkantoor aan de Koninginneweg. Tevens werd het raadhuis uitgebreid. Dit gaat ten koste van de speelplaats van de Julianaschool, de speelplaats werd verlegd van voor naar achter de school. Op de ruimte die zo ontstaat wordt een nieuw deel gebouwd waarvan het grootste deel in beslag wordt genomen door de burgerzaal. In mei 1967 is het nieuwe politiebureau en de nieuwbouw van het raadhuis gereed.

In het begin van de tachtiger jaren blijkt het gemeentehuis weer te klein. Besloten wordt om uit te breiden aan de Burgemeester de Bruinelaan. De bestaande bebouwing wordt gesloopt en inmiddels is men begonnen met de bouw. Medio 1984 zal de uitbreiding in gebruik worden genomen.

K. Popijus, april 1984

8. Zwijndrecht
Gemeentehuis



Het raadhuis anno 1861

Colofon.

"Svindrecht", een naam die naast "Suindrecht" al vroeg genoemd wordt voor onze Gemeente, is het periodiek van de Historische Vereniging Zwijndrecht.

Het blad verschijnt twee tot drie keer per jaar en wordt gratis aan de leden van de vereniging toegezonden.
De verkoopprijs voor losse nummers bedraagt f. 4,75.

Redactie: K. v.d. Leer, K. Popijus en A.C. de Ridder.

Redactieadres: Fuchsiastraat 7, Zwijndrecht, tel: 123641.

Druk: Pro Patria b.v., Zwijndrecht.

Secretariaat van de vereniging: Burg. Jansenlaan 235.

Aan dit nummer werkten mee:

Mevr. A. v. Dam-De Klerk, K. v.d. Leer, K. Popijus, A.C. de Ridder en G. v.d. Worp.

De redactie ziet gaarne uw bijdragen voor volgende uitgaven tegemoet.

Bronvermelding:

blz. 4 e.v.: Jhr. Dr. H.J.L.Th. van Rheineck Leyssius, 1940, Rotterdams Jaarboekje.

Mr. L.A. Langeveld, 1920, Land en Waterwegen der Romeinen.

10.000 jaar wonen in het maasmondgebied, 1980, brochure uitgegeven door het Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland.

blz. 21 e.v.: G.D.J. Schotel, 1895, Geschied- letter en oudheidkundige uitspanningen.

